

АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ФІНАНСОВИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВ

ANALYTICAL EVALUATION OF FINANCIAL ASSETS OF ENTERPRISES

УДК 336.764.1:005.52(477)

DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct53-6>**Волкова Н.А.**к.е.н., доцент,
завідувач кафедри економічного аналізу
Одеський національний
економічний університет**Кравець Д.Д.**аспірант кафедри економічного аналізу
Одеський національний
економічний університет**Volkova Nina**

Odessa National Economic University

Kravets Daria

Odessa National Economic University

У статті проведено аналіз динаміки і структури основних елементів фінансових активів підприємств різних галузей. Доведено, що зростає роль фінансових активів у діяльності підприємств, оскільки вони впливають на рівень платоспроможності і фінансової стійкості підприємства. За період 2015–2019 рр. підприємства сільськогосподарства та промисловості України й Одеської області зазнали значних змін у структурі активів. Аналіз показав, що в активах підприємств сільськогосподарства мобільні активи майже вдвічі перевищують іммобілізовані засоби. На промислових підприємствах регіону розподіл у структурі активів склався також із перевищенням частки оборотних активів на 10 в. п. Здійснено аналіз структури фінансових активів АТ «Державна продовольчо-зернова корпорація України» і ПАТ «Одеський кабельний завод «Одескабель» за період 2015–2019 рр. Доведено, що формування фінансових активів залежить від галузевих особливостей функціонування підприємств.

Ключеві слова: оборотні активи, необоротні активи, фінансові активи, грошові кошти, дебіторська заборгованість, ліквідність, платоспроможність.

В статье проведен анализ динамики и структуры основных элементов финан-

совых активов предприятий различных отраслей. Доказано, что возрастает роль финансовых активов в деятельности предприятий, так как они влияют на уровень платежеспособности и финансовой устойчивости предприятия. За период 2015–2019 гг. предприятия сельского хозяйства и промышленности Украины и Одесской области претерпели значительные изменения в структуре активов. Анализ показал, что в активах предприятий сельского хозяйства мобильные активы почти в два раза превышают иммобилизованные средства. На промышленных предприятиях региона распределение в структуре активов сложилось также с превышением доли оборотных активов на 10 п. п. Осуществлен анализ структуры финансовых активов АО «Государственная продовольственно-зерновая корпорация Украины» и ОАО «Одесский кабельный завод «Одескабель» за период 2015–2019 гг. Доказано, что формирование финансовых активов зависит от отраслевых особенностей функционирования предприятий.

Ключевые слова: оборотные активы, внеоборотные активы, финансовые активы, денежные средства, дебиторская задолженность, ликвидность, платежеспособность.

The article facing attention to the importance of the presence of current assets at the enterprise, as an element of its solvency and profitability. The essence of financial assets is revealed and the importance of their distinguishing from a part of current assets for a more detailed and clear analysis of the enterprise. The dynamics and structure of the main elements of financial assets of enterprises of various branches of the economy of Ukraine and the Odessa region are analyzed. Attention is drawn to the growing role of financial assets in enterprises, since they affect the level of solvency and financial sustainability of the enterprise. During the period of 2015–2019, agricultural and industrial enterprises of Ukraine and the Odessa region suffered significant changes in the structure of assets. Analysis of the structure of assets of CJSC "State Food-Grain Corporation Corporation of Ukraine" and PJSC "Odessa Cable Plant" Odeskabel "for the period 2015–2019 showed that the enterprises there is a logical tendency for the distribution of working capital and non-current assets according to their sectoral affiliation. The analysis showed that in the assets of agricultural enterprises of mobile assets is almost twice as low as in real assets. In industrial enterprises, the distribution in the structure of assets has also been formed with exceeding the share of current assets by 10 percentage points. Financial assets were analyzed as elements of current assets on investigated enterprises in 2015–2019. Conclusions on the tendency of increasing this element of current assets, as receivables, two terms - cost and its share. In the analysis of financial assets of the state joint-stock company "State Food-Grain Corporation" of Ukraine ", attention was paid to such an element Finance. Once assets as current financial investments. This is an important part of financial assets, but they are not present at each enterprise. It has been analyzed that their share for 2015–2018 was constantly fluctuating. If in 2017, their share was 73% of all oblast assets, then in 2019 at the investigated enterprise they did not have become, but, at the same time, cash and their equivalents have increased. We considered it expedient to pay attention to this process.

Key words: current assets, non-current assets, financial assets, cash, receivables, liquidity, solvency.

Постановка проблеми. Для здійснення господарської діяльності кожне підприємство повинне мати у своєму розпорядженні визначене майно, що належить йому на правах власності або володіння, тобто активи підприємства, які є економічними ресурсами підприємства у формі сукупних майнових цінностей, що використовуються в господарській діяльності з метою одержання позитивного фінансового результату.

Політика управління обіговим капіталом повинна забезпечити компроміс між ефективністю роботи підприємства та ризиком втрати ліквідності. Якщо дебіторська заборгованість та грошові кошти підтримуються на досить низьких рівнях, то вірогідність неплатоспроможності або дефіциту

коштів для рентабельної діяльності велика. Якщо більшість ресурсів підприємства вкладено в необоротні активи, страхові запаси оборотних коштів відсутні, то за певних відхилень від планових обсягів реалізації продукції та надходження платежів можливі також порушення в розрахунках із кредиторами. Отже, роль фінансових активів у діяльності суб'єктів господарювання зростає.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Вагомий внесок у розвиток теорії і методології фінансових активів належить українським ученим-економістам І.О. Бланку [1, с. 126], Ф.Ф. Бутинцю [2, с. 203], С.В. Свірку, О.В. Хотомлянському [3, с. 145–151]. У наукових джерелах склався базовий підхід, який передбачає перерахування

основних видів фінансових активів. Багато аспектів аналізу фінансових активів залишаються недостатньо опрацьованими, оскільки відсутня комплексна методика їх аналізу на основі консолідованої звітності.

Управління фінансовими активами має враховувати галузеві особливості їх формування. У зв'язку із цим актуальним є аналіз динаміки та структури фінансових активів підприємств у розрізі основних галузей економіки [4].

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз динаміки і структури оборотних активів підприємств різних галузей; виокремлення фінансових активів як елемента оборотних активів та проведення їх аналізу на основі підприємств різних галузей Одеської області; обґрунтування важливості аналізу фінансових активів із позиції ефективного їх використання на практиці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Роль фінансових активів у створенні фундаментальної вартості істотна, вони дають змогу збільшувати доходи, диверсифікувати джерела їх отримання; забезпечують ліквідність, оскільки включають високоліквідні активи; підвищують кредитоспроможність, тому що можуть бути використані як застава; страхують підприємство від ризиків, оскільки включають похідні інструменти; забезпечують можливість управління продажами, тому що включають дебіторську заборгованість [5].

Сільське господарство і промисловість є пріоритетними галузями національної економіки України. Їх розвиток сприяє підвищенню матеріального добробуту населення, зміцненню економічної і продовольчої безпеки держави, зростанню експортного потенціалу.

Оцінка впливу фінансових активів на фінансовий стан підприємств здійснюється через розрахунок частки цих активів у сукупних активах. Такий вид аналізу необхідний для того, щоб мати змогу виявити проблеми або, навпаки, позитивні тенденції діяльності.

Динаміка складу та структури активів підприємств сільського господарства та промисловості України за 2015–2019 рр. зазнала значних змін. На підприємствах сільського господарства України структура активів змінилася у бік збільшення частки необоротних активів із 27,3% у 2015 р. до 41% у 2019 р. і зменшення частки оборотних активів у загальній сумі активів підприємства із 72,7% у 2015 р. до 59% у 2019 р., але оборотні активи перевищують й у вартісному, й у структурному виразі необоротні активи.

У промислових підприємств спостерігається зворотна тенденція: необоротні активи у сумі активів підприємств знижуються з 50% до 49%, а оборотні активи зросли із 49% до 55%. Тобто частка необоротних та оборотних активів майже однакова. Такий розподіл активів у структурі багато в чому пов'язаний із галузевою особливістю підприємств [7].

Тенденція зміни структури формування активів підприємств даних галузей економіки спостерігається і в Одеському регіоні.

У табл. 1 розглянуто динаміку складу та структури активів підприємств сільського господарства Одеської області за 2015–2019 рр.

За аналізований період активи підприємств даної галузі зросли на 110%. Найбільш швидкими темпами зростали необоротні активи, які збільшилися на 128,5% у 2019 р. порівняно з 2015 р.

Зросла їхня частка в сумі активів із 32% до 34%. На підприємствах сільського господарства Одеської області у структурі активів превалюють оборотні активи, які, незважаючи на деяке зниження в структурі, становили у 2019 р. 65,4%. Тобто на даних підприємствах мобільні активи перевищують необоротні активи як за вартістю, так і за структурою. Це свідчить про те, що підприємства мають у своєму розпорядженні ліквідні активи.

Аналіз структури та складу активів промислового комплексу Одеської області за 2015–2019 рр. у табл. 2 показав, що сума всіх активів зросла у

Таблиця 1

Динаміка складу та структури активів підприємств сільського господарства Одеської області за 2015–2019 рр.

Показник	Роки				
	2015	2016	2017	2018	2019
Усього активів, млн грн	18325,6	23599,8	30748,4	36598,6	38612,2
У % до 2015 р.	100	128,78	167,78	199,71	210,71
У т. ч. необоротних активів, млн грн	5846,4	7733,1	10976,4	13038,8	13358,4
У % до 2015 р.	100,00	132,27	187,75	223,02	228,49
Частка у структурі активів, %	31,91	32,76	35,69	35,62	34,59
Оборотних активів, млн грн	12470,7	15858,6	19763,3	23551,4	25245,2
У % до 2015 р.	100	127,17	158,47	188,85	202,43
Частка у структурі активів, %	68,05	67,19	64,27	64,35	65,38

Джерело: розраховано авторами за [8]

Динаміка складу та структури активів підприємств промислового комплексу Одеської області за 2015–2019 рр.

Показник	Роки				
	2015	2016	2017	2018	2019
Усього активів, млн грн	52228,2	62708,3	71803,4	82109,8	78685,7
У % до 2015 р.	100	120,06	137,48	157,21	150,65
У т. ч. необоротних активів, млн грн	27619,3	31016,4	33930,8	39505,2	35544,3
У % до 2015 р.	100	112,29	122,85	143,03	128,69
Частка у структурі активів, %	52,88	49,46	47,25	48,11	45,17
Оборотних активів, млн грн	24608,3	31691,6	37860,1	42603,5	42778,7
У % до 2015 р.	100	128,784	153,851	173,126	173,838
Частка у структурі активів, %	47,19	50,53	52,72	51,88	54,36

Джерело: розраховано авторами за [8]

2019 р. порівняно з 2015 р. на 50%. Необоротні активи за даний період зросли майже на 30%, а оборотні – на 74%. Розрахунок частки необоротних та оборотних активів у сумі активів підприємств показав, що в 2015 р. частка іммобілізованих засобів становила майже 53%, а мобільних засобів – 47,2%, а в 2019 р. – відповідно 42,2% до 54,4%, тобто за аналізований період збільшилася частка оборотних активів.

Промислові підприємства також збільшили свої мобільні активи, але для того щоб зробити висновок про раціональну структуру, необхідно розглянути структуру фінансових активів підприємств.

Оборотні активи є невід'ємною частиною діяльності кожного підприємства. Але ми вважаємо доцільним здійснити аналіз структури фінансових активів як елемента оборотних активів підприємства.

Фінансові активи в узагальненому вигляді складаються з грошових коштів та їх еквівалентів, дебіторської заборгованості та цінних паперів.

Для того щоб виявити, яке місце займають фінансові активи в оборотних і яка їх структура, нами були вибрані підприємства, які відносяться до галузі промисловості та сільського господарства (табл. 3, 4).

Аналіз динаміки структури та складу оборотних активів акціонерного товариства «Державна продовольчо-зернова корпорація України» за 2015–2019 рр. показав, що в структурі оборотних активів сума запасів зростає, але займає незначну частину порівняно з фінансовими активами. Фінансові активи в оборотних займають 86%. У структурі фінансових активів найбільшу питому вагу в 2019 р. мають грошові кошти та їх еквіваленти – 55,2%. Гроші та їх еквіваленти значно збільшилися за останній рік: якщо у 2018 р. вони становили 16,5%, то в 2019 р. – уже 55%. З одного боку, це може бути знаком того, що збільшилася питома вага ліквідних коштів, а з іншого – це може свідчити про неспроможність підприємства вкладати кошти у виробництво. Також важливим елементом фінансових активів підприємства є дебіторська заборгованість, яка є частиною фінансових активів. За аналізований період спостерігається зростання питомої ваги дебіторської заборгованості у сумі всіх оборотних активів. Якщо в 2015 р. її питома вага становила 5%, то в 2019 р. вона становила вже 13%.

Така тенденція може бути охарактеризована з двох боків. З одного боку, це позитивний процес,

Таблиця 3

Динаміка складу та структури оборотних активів акціонерного товариства «Державна продовольчо-зернова корпорація України» за 2015–2019 рр.

Показник	Роки				
	2015	2016	2017	2018	2019
У т. ч. запаси, млн грн	3070,1	3384,7	4864,7	7644,3	3386,8
У % до всього оборотних активів	14,742	15,683	14,288	34,053	19,604
Фінансові активи, млн грн	17746,8	18183,3	29168,9	14775,7	13847,4
у т. ч. грошових коштів та їх еквівалентів, млн грн	5783,7	4983,2	2198,5	3433,5	11503,8
У % до всього оборотних активів	27,772	23,928	10,557	16,487	55,238
у т. ч. дебіторської заборгованості, млн грн	1162,8	2867,5	1850,2	2515,1	2343,5
У % до всього оборотних активів	5,584	13,287	5,434	11,204	13,565
у т. ч. поточних фінансових інвестицій, млн грн	10800,3	10332,5	25120,1	8827,1	0
У % до всього оборотних активів	51,860	47,876	73,781	39,322	0

Джерело: розраховано авторами за [9]

**Динаміка складу та структури оборотних активів
ПАТ «Одеський кабельний завод «Одескабель» за 2015–2019 рр.**

Показник	Роки				
	2015	2016	2017	2018	2019
Усього оборотних активів, тис грн	410368	527485	630559	688130	725628
У т. ч. запаси, тис грн	205608	268191	325991	346232	361199
У % до всього оборотних активів	50,103	50,843	51,699	50,315	49,777
У т. ч. фінансові активи, тис грн	177944	219040	279169	314116	333653
у т. ч. грошових коштів та їх еквівалентів	34844	21632	27777	44027	40395
У % до всього оборотних активів	8,491	4,101	4,405	6,398	5,567
у т. ч. дебіторської заборгованості	143100	197408	251392	270089	293258
У % до всього оборотних активів	34,871	37,424	39,868	39,250	40,414

Джерело: розраховано авторами за [10]

оскільки збільшується сума оборотних, а саме ліквідних, активів. Але разом із тим може відбуватися процес збільшення дебіторської заборгованості за рахунок безнадійної заборгованості. Тобто ймовірність того, що підприємство отримує ці гроші, зменшується. Необхідно контролювати цей процес для того, щоб мати змогу вчасно вплинути на таку тенденцію.

Специфічною особливістю досліджуваного підприємства за останній рік є сума поточних фінансових інвестицій: якщо в 2015 р. вони становили 51,8%, у 2017 р. їхня питома вага становила 74%, у 2018 р. – 40%, то в 2019 р. їх зовсім не було на підприємстві. Таким чином, за останній рік на підприємстві збільшилася частка абсолютно та швидко ліквідних активів, але ця тенденція не може бути визнана однозначно позитивною.

Аналіз складу та структури оборотних активів ПАТ «Одеський кабельний завод «Одескабель» за 2015–2019 рр. показав, що сума оборотних активів у 2019 р. збільшилася майже в два рази.

На даному підприємстві найбільшу питому вагу становлять запаси, що в 2019 р. становили 49% усіх оборотних активів. Їхня питома вага в структурі оборотних активів залишилася майже незмінною. Це є тенденцію, характерною для промислових підприємств, оскільки наявність запасів у потрібній кількості характеризує ефективність процесу виробництва.

Фінансові активи у структурі всіх оборотних активів підприємства залишилися майже незмінними. Як у 2015 р., так і в 2019 р. їхня питома вага становила 50%. У 2019 р. найбільшу частину фінансових активів становить дебіторська заборгованість, яка за аналізований період збільшилася на 6 в. п. порівняно з 2015 р. А сума грошових коштів та їх еквівалентів зменшилася майже на 3 в. п.

Ми не можемо сказати, що збільшення дебіторської заборгованості – це суто негативна або позитивна тенденція. Необхідно в подальшому спостерігати за цим елементом фінансових активів для

можливості вчасно прийняти заходи із запобігання негативним наслідкам на досліджуваному підприємстві.

На ПАТ «Одеський кабельний завод «Одескабель» спостерігається тенденція до зниження питомої ваги грошових коштів, а це є негативною тенденцією для підприємства. Оскільки грошові кошти – це абсолютно ліквідний актив, зниження питомої ваги може свідчити про деяке зниження рівня платоспроможності.

Висновки з проведеного дослідження. На сучасному етапі розвитку економіки механізм функціонування підприємств України постійно змінюється. Політика управління обіговим капіталом повинна забезпечити компроміс між ефективністю роботи підприємства та ризиком утрати ліквідності. Якщо дебіторська заборгованість та грошові кошти підтримуються на досить низьких рівнях, то вірогідність неплатоспроможності або дефіциту коштів для рентабельної діяльності велика. Якщо більшість ресурсів підприємства вкладено в оборотні активи, страхові запаси оборотних коштів відсутні, то за певних відхилень від планових обсягів реалізації продукції та надходження платежів можливі також порушення в розрахунках із кредиторами. Зі зростанням величини чистого обігового капіталу ризик ліквідності зменшується.

Отже, необхідно приділити увагу дослідженню такої категорії, як фінансові активи, щоб мати змогу більш глибоко та ретельно проаналізувати діяльність кожного підприємства незалежно від галузі його діяльності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бланк І.О. Управління активами і капіталом підприємства. Київ : Ельга, 2013. 446 с.
2. Бухгалтерський облік у бюджетних установах : навчальний посібник / за редакцією проф. Ф.Ф. Бутинця. Житомир : Рута, 2004. 448 с.
3. Хотомлянський О. Теоретичні основи управління фінансовими ресурсами підприємств. *Актуальні проблеми економіки*. 2017. № 2. С. 145–151.

4. Малій О.Г. Фінансові ресурси підприємств: джерела формування та ефективність використання. URL: http://www.khntusg.com.ua/files/sbornik/vestnik_137/27.pdf (дата звернення: 10.03.2021).

5. Олексів І.Б. Дослідження проблем функціонування системи управління фінансовими ресурсами підприємства. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/10677/1/55.pdf> (дата звернення: 01.03.2021).

6. Петик М.І. Економічна суть і призначення фінансових ресурсів у забезпеченні господарської діяльності суб'єкта господарювання. URL: http://base.dnsgb.com.ua/files/journal/Aktualni-problemy-rozvytkuekonomiky-regionu/2008_4_1/35.pdf (дата звернення: 02.03.2021).

7. Показники балансу підприємств України за видами економічної діяльності за 2015–2019 рр. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 05.03.2021).

8. Показники балансу підприємств Одеської області за видами економічної діяльності за 2015–2019 рр. Державна служба статистики України. URL: <http://www.od.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 10.03.2021).

9. Офіційний сайт Акціонерного товариства «Державна продовольчо-зернова корпорація України». URL: <https://www.pzcu.gov.ua/> (дата звернення: 10.03.2021).

10. Офіційний сайт ПАТ «Одеський кабельний завод «Одескабель». URL: <https://odeskabel.com/ua/> (дата звернення: 10.03.2021).

REFERENCES:

1. Blank I.A. (2013) *Upravlinnia aktyvamy i kapitalom pidpriemstva* [Asset and capital management of the enterprise]. Kyiv: Elha. (in Ukrainian)

2. Butyntsia F.F. (2004) *Bukhhalterskyi oblik u biudzhethnykh ustanovakh* [Accounting in budgetary institutions]. Zhytomir: PP «Ruta». (in Ukrainian)

3. Khotomlianskyi O. (2017) *Aktualni problemy ekonomiky* [Current economic problems]. *Teoretychni osnovy upravlinnia finansovymy resursamy pidpriemstv* [Theoretical foundations of financial resources man-

agement of enterprises], *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 2. pp. 145–151. (in Ukrainian)

4. Malii O.H. *Finansovi resursy pidpriemstv: dzherela formuvannia ta efektyvnist vykorystannia* [Financial resources of enterprises: sources of formation and efficiency of use]. Available at: http://www.khntusg.com.ua/sbornik/vestnik_137/27.pdf (accessed 10 March 2021).

5. Oleksiv I.B. *Doslidzhennia problem funktsionuvannia systemy upravlinnia finansovymy resursamy pidpriemstva* [Research of problems of functioning of system of management of financial resources of the enterprise]. Available at: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/10677/1/55.pdf> (accessed 01 March 2021).

6. Petyk M.I. *Ekonomichna sut i pryznachennia finansovykh resursiv u zabezpechenni hospodarskoi diialnosti subiekta hospodariuvannia* [The economic essence and purpose of financial resources in ensuring the economic activity of the business entity]. Available at: http://base.dnsgb.com.ua/files/journal/Aktualni-problemy-rozvytkuekonomiky-regionu/2008_4_1/35.pdf (accessed 02 March 2021)

7. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy* [State Statistics Service of Ukraine]. *Pokaznyky balansu pidpriemstv Ukrainy za vydamy ekonomichnoi diialnosti za 2015–2019 rr.* [Indicators of the balance of enterprises of Ukraine by type of economic activity for 2015–2019]. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed 05 March 2021).

8. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy* [State Statistics Service of Ukraine]. *Pokaznyky balansu pidpriemstv Odeskoi oblasti za vydamy ekonomichnoi diialnosti za 2015–2019 rr.* [Indicators of the balance of enterprises of Odessa region by type of economic activity for 2015–2019]. Available at: <http://www.od.ukrstat.gov.ua/> (accessed 10 March 2021).

9. *Ofitsiynyi sait Aktsionerhoho tovarystva «Derzhavna prodovolcho-zernova korporatsiia Ukrainy»* [Official site of the Joint-Stock Company "State Food and Grain Corporation of Ukraine"]. Available at: <https://www.pzcu.gov.ua/> (accessed 10 March 2021).

10. *Ofitsiynyi sait PAT «Odeskyi kabelnyi zavod «Odeskabel»* [Official site of PJSC "Odessa Cable Plant" Odeskabel"]. Available at: <https://odeskabel.com/ua/> (accessed 10 March 2021).